

Inserati se sprejemajo in velja trislopnostna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopis

ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija na Dunajski cesti št. 15 v Medija-tovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
Za polleta . . . 5 " — "
Za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
Za pol leta . . . 4 " 20 "
Za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je Florijanske ulice št. 44.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Slovenščina pa naše srednje šole.

Z Dunaja, 17. marca.

Šolski odsek državnega zbora je sinoč obravnaval prošnje za vpeljavo slovenskega naučnega jezika na naših srednjih šolah in učiteljskih pripravnicah. K seji sta bila prišla tudi naučni minister baron Konrad, pa sekcijski načelnik Fiedler. Profesor Kvičala je razložil sedanje razmere na naših srednjih šolah, navedel število slovenskih in neslovenskih učencev, omenjal v tem oziru že sklenjenih, pa še ne izvršenih resolucij, ter konečno stavil te le predloge:

1. V Ljubljani se poleg sedanje nemške gimnazije osnuje čisto slovenska višja gimnazija;

2. Gimnaziji v Rudolfovem in Kranji se osnuje kot čisto slovenski gimnaziji.

Na vseh teh gimnazijah pa naj bo nemščina obligaten predmet in naj se od druge šole naprej tudi še en drug predmet, n. pr. zgodovina in geografija, podučuje v nemškem jeziku, da se učenci hitreje in bolje izurijo v nemščini.

3. Na realki v Ljubljani in na gimnazijah v Celji, Mariboru in Gorici naj se za nižje štiri razrede ustanove slovenske paralelke, v katerih naj bode pa nemški jezik obligaten predmet in naj se od drugega razreda naprej tudi še en drug predmet podučuje v nemškem jeziku. V Gorici naj se za italijanske učence razun tega osnujejo tudi italijanske paralelke.

4. Na učiteljskih pripravnicah v Ljubljani in Mariboru naj bo naučni jezik slovenski, samo nauk o odgoji, pedagogika in

metodika naj se podučujejo v nemškem jeziku. Gimnazija v Ptuju je deželna naprava, zato se zaradi nje ne more nič določiti.

Vse te premembe naj se izvršé polagoma tako, da bi se s prihodnjim šolskim letom pričelo v Ljubljani s prvim slovenskim razredom v peti šoli, drugod pa s paralelkami v prvih šolskih razredih.

Prvi je poprijel besedo minister Konrad. Pripoznal je, da se je slovenski jezik in slovensko slovstvo v novejšem času jako razvilo in da se zasluge Matice slovenske v tem oziru ne dajo tajiti. Ako vlada še ni vstregla željam za razširjenje slovenskega jezika v poduku, temu ni krivo kako mrzenje do slovenščine, tudi ne strah pred večimi stroški, ki bi jih država vsled tega imela, ampak v čel del pomanjkanje učnih pripomočkov. Vlada je pokazala svojo prijaznost do slovenskega naroda, ker je vnovič potrdila gimnazijo kranjsko, ki je bila že odpravljena. Tudi se je obrnila do deželnega sveta, da pozve njegovo mnenje o vpeljavi slovenskega naučnega jezika. Pa deželni šolski svet je priporočil, naj se le polagoma in deloma vpelje raba slovenskega naučnega jezika, iz pedagogičnih in didaktičnih ozirov pa nikakor ni mogoče ga vpeljati popolnoma. Vlada si bode prizadevala vstreti željam naroda slovenskega, rekel je minister, v tej meri, da namen gimnazijskega poduka ne bode škode trpel.

Glede učiteljske pripravnice v Ljubljani priznal je minister, da je pač primerno in potrebno se bolj ozirati na slovenščino, ker se imajo v njej odgojevati učitelji za slovenske ljudske šole, mariborsko pa naj ostane nemško, ker bodo v Ljubljani izučeni slovenski učitelji zadostovali tudi za

slovenske ljudske šole na Spodnjem Štajarskem in Koroškem. Že zdaj se kaže, da so kranjski učitelji ne Štajarskem spodrinili na mariborski pripravnici izučene pripravničke. Konečno je g. minister svaril pred preobširni vpeljavi slovenskega jezika na srednjih šolah; slovenski jezik se še le razvija in se ne more v enako vrsto staviti z drugimi že olikanimi jeziki.

Za ministrom se je oglasil poljski poslanec, grof Dziedusicky, ki je rekel, da predlogi gospoda poročevalca so tako obširni, da je nemogoče si jih zapomniti in vsestransko prevdariti, ako jih je človek samo enkrat slišal. Nasvetoval je toraj, naj se ti predlogi natisnejo in udom šolskega odseka razdelé, da jih bodo na drobno pretrpsli in se zamogli odločiti.

Ta nasvet bil je levičarjem jako po godu in precej se je oglasil Beer ter priporočal, naj ga odsek sprejme. Ob enem pa je poročevalčeve nasvete pobijal iz formalnih vzrokov, reki, da se državni zbor nima vkvarjati s to rečjo, da ni učiteljska shodnica, da osnova naučnega načrta in njegova izvršitev je reč vlade, ne pa državnega zbora. Šolski odsek naj še enkrat ponovi in priporoči izvršitev predlanskih resolucij, ali pa naj nasvetuje, da naj se tu ali tam ustanovi kaka slovenska srednja šola, v to pa naj se nikar ne vtika, kako naj se osnuje poduk.

Iz teh stavkov je razvidno, da levičarji niso več tako strastni kakor so bili, in da začenjajo vsaj nekoliko priznavati pravičnost zahtev naroda slovenskega, ali da si je vsaj ne upajo več tajiti kakor doslej. V tem smislu rekel je tudi Wildauer, da imajo Slovenci prav, ako za svoj jezik zahtevajo več ozira in veljave, ali tudi on je z Beerom vred trdil,

Archiv für Heimatkunde.

Von Franz Schumi.

Naš rojak in marjivi nabiralec za domačo zgodovino, g. Fr. Šumi, ki je tudi v „Novicah“ priobčil že več zgodovinskih sestavkov, lotil se je hvalevrednega dela, da zbira stare listine, ki osvetlujejo zgodovino naše dežele, ter jih na svoje stroške na svetlo spravlja v snopičih po imenu „Archiv für Heimatkunde“. Kranjsko zgodovinsko društvo, ki je imelo namen in nalogo, nabirati dotične listine naše zgodovine je namreč mirno v Gospodu zaspalo, menda z bog mlačnosti družbenikov. To se je milo delalo g. Šumiju in hoče zdaj sam to storiti, kar zgodovinsko društvo ni hotelo ali ni moglo.

Pisatelj si postavlja sam sledečo zadačo: Nabirati in na svetlo dajati stare listine in studence, iz katerih se bo dalo kaj trdnega zvedeti o prejšnji zgodovini naše dežele. Da je tako početje važno in koristno v prvi vrsti za tiste, ki hočejo kedaj študirati našo zgodovino, nam ni treba dostavljati. Ako bi zdaj

kdo hotel spisati zgodovino slovenskega naroda ali kranjske dežele, moral bi se boriti z mnogimi, dostikrat nepremagljivimi ovirami. Po raznih mestih in samostanih, po farovžih in uradnih bi moral stikati po starih listinah, na ktere bi potem svoje trditve naslanjati zamogel. Gosp. Šumi pa hoče našim sedajnim in prihodnjim zgodovinarjem to delo olajšati, in zato nabira vse take listine in jih priobčuje v originalu v snopičih, tako da bo prihodnji zgodovinar kar Šumijev „Archiv“ v roke vzel in mu ne bo treba potovati v Monakovo ali v Gradec, v Celovec ali Videm; v Trst ali na Dunaj. Gosp. Šumi je v zvezi z raznimi učenskimi in arhivskimi, in le tako mu je mogoče priti do teh starih listin, ki bi jih sicer kak drug ne dobil v roke. V prvih treh polah nahajamo sledeče listine in spise: 1. Najstarejši slovenski župan, 2. Pismo Henrika IV. o krški ustanovi, 4. Henrik IV. daruje oglejskemu nadškofu „slovensko krajino“ (windische Mark), 5. Pismo o Burchardu, isterskemu grofu 6. Pismo o nemškem redu v Ljubljani, 7. Pismo o nemških naselbinah v Kranjski gori

in Dovjem na Gorenjskem, 8. Primož Trubar in njegova rodbina. V drugi poli najdemo pjasnila k listinam o najstarejšem slovenskem županu, o samostanu Toplice pri Novemestu, o naselbinah v Kočevji in Kranjski gori, in o Trubarji; potem 9. Pismo o samostanu v Vitrijskih, 10. o Zatični, 11. o nemškem redu v Metki, 12. Vitrijska bolnišnica pri sv. Antonu na Kranjskem, 13. Videmski patriarh Pagamus daruje faro št. Rupert samostanu v Kostanjevici — „na Ogerskem“, ki je bil po napadih Ogrov (Madjarov) zelo osiromašen; 14. o kočevski naselbini, 15. pismo o cerkvi sv. Jerneja v Kočevji. V tretji poli nahajamo spis, ki dokazuje da je južni del Ljubljane nekdanj spadel pod „slovensko krajino“, katera je obsegala celo Dolenjsko ne pa samo krški in novomeški okraj, kakor nekteri trdijo. Ljubljana je delila „Kranjsko“ (Gorenjsko) od „slovenske krajine“ (Dolenjskega), tako da je bilo Trnovo, Krakovo, Gradišče in sv. Petra predmestje na „Kranjskem“ (Mark Krain), Poljane, glavni trg, stari trg, Karlovska predmestje pa v „slovenski krajini“, (windische

da to, kar predlaga poročevalec, je pravica vlade ne pa državnega zbora in ob enem je ponavljal stari ugovor, da Slovenci nimamo naučnih pripomočkov, in da se zaradi tega slovenščina ne more vpeljati kot učni jezik.

Kadar se obravnava o zadevah in pravicah naroda slovenskega, ne sme molčati tudi Rus, čigar stari oče je bil sicer doma iz slovenske kmečke hiše v Mirni peči, pa je pozneje prišel kot odvetnik na Dunaj, kjer se je rodil ta njegov sin, ki se pa pri vsaki priliki štuli za pemskega Nemca. Rus misli, da je med Slovenci silno veliko Nemcev, ki jih hočejo pa grdi Slovenci zatajiti. Rus neče verjeti, da bi bilo na slovenskih srednjih šolah zares tudi toliko slovenskih učencev, kakor je po šolskih programih navedel poročevalec. Mogoče bi bilo, misli Rus, da so jih pri vpisovanju nekoliko preveč vpisali. Treba bi bilo toraj vediti, kako so se vpisovali učenci in so se li njih starši vprašali, kateri jezik je njih materni jezik itd. In ako se otroci že učé nekterih reči v nemškem jeziku, zakaj bi se ne učili vseh? Tako je čenčal ta ponemčeni Slovenec in konečno priporočal Dziedusickov predlog.

Za njim je poprijel besedo g. Klun; radostno je pozdravil zagotovilo vlade, da nima nobenega mrzenja do slovenščine in se zaradi nje tudi ne boji povikšanja stroškov, potem pa je zavračal trditve, da nimamo učnih pripomočkov. Kazal je na to, da imamo za spodnje gimnazije in realke; kakor tudi za učiteljske pripravnice skoraj že vse šolske knjige, kar jih pa še ni, da jih bomo kmalo spravili na svetlo, ker imajo slovenski profesorji dotične rokopise večidel že pripravljene in čakajo le vpeljave slovenskega učnega jezika, da jih nemudoma spravijo na dan. Pobjal je nadalje nasvete deželnega šolskega sveta kranjskega čigar večina ima o slovenskem jeziku in slovenskih deželah ravno tako čudne in napačne nazore, kakor poslanec Rus, katerih sodba toraj tudi ne more imeti nove veljave. In vendar še ta slovenščini nasprotni šolski svet ne more braniti, da bi se vsaj deloma slovenski jezik ne vpeljal na naših srednjih šolah. Prazen je pa tudi strah, rekel je govornik, da bi pešal poduk, ako se slovenščini na naših šolah pripozna večja veljava. Učitelji, ki imajo opraviti s šolsko mladino, so

Mark). Drug spis govori o Preširnu, ko se je pri Savi ženil. Tretji spis govori o fari Črešnjice na Gorenjskem. Listine: 17. Henrik IV. daruje Kranjsko oglejskemu patriarhu, 17. Istra pride pod oglejskega patriarka, 18. Furlanija, Kranjsko, Istra, grad Trebnjo pri Beljaku in dohodki škofij v Trstu, Kopru, Poreči, Emoniji (Cittanova), Pulji, Konkordiji in Beluni se izročé in vnovič potrdé kot lastnina oglejskih patriarhov, 19. pismo o samostanu v Kostanjevici, 20. pismo Žumberku, 21. pismo o samostanu v Kostanjevici, 22. Ortenburg. Pridjan je slednjič še grb „slovenske krajine“.

Iz tega je razvidno, da donaša Šumijev „Arhiv“ res zanimive reči, posebno za take izobražene bralce, ki se zanimajo za zgodovinske študije. Pisatelj nam je zatrdil, da bo pridno priobčeval tudi zgodovinske spise in listine o farah in cerkvah na Slovenskem. Zamoremo toraj to delo, (ki se dobi pri pisatelju ali pa v Gioutinijevi bukvarni) le živo priporočati in pisatelju hvalo izreči, da se je lotil tako težavnega in malo hvaležnega, pa zelo važnega in za našo zgodovino prepotrebne dela!

sami pripoznali, da je napredek učencev v slovenskih razredih, veliko bolji, kakor v nemških razredih in da so prosti spisi slovenskih tretješolcev boljši, kakor pa spisi njih nemških sovrstnikov. To je najboljši dokaz, da slovenščina šolskega napredka ne zadržuje, ampak ga še pospešuje. Glede učiteljskih pripravnic je g. Klun rekel, da je tudi Mariborska pripravnica odločena za odgojevanje slovenskih učiteljev, in da morda ravno zato na slovenskem Štajarskem bolj čislajo učitelje iz pripravnice ljubljanske, kakor mariborske, ker so ljubljanski vsaj nekoliko bolj izurjeni v slovenščini kakor mariborski. Ako mariborska pripravnica ne bo vredjena za slovenski Štajer, je čisto nepotrebna, ker imajo že v Gradcu enak nemški zavod, in naj se toraj raje odpravi. Konečno je govornik zavračal trditve, da slovenski jezik ne bi bil zmožen za podučevanje. Ako bomo čakali, da bo jezik čisto razvit, kakor misli g. minister, rekel je govornik, potem ga ne bomo nikdar vpeljali v naše šole, ker vsaki jezik se razvija, ne samo slovenski, in v tem razvitku ni nobenega prenehilja. Sicer pa ni res, da bi bil naš jezik tako okoren in pomanjkljiv, kakor trdijo naši nasprotniki, ki ga ne poznajo. V našem deželnem zboru se najtežavnije reči in zadeve obravnavajo v slovenskem jeziku, in govorniki ne pridejo v zadrego, da bi tega ali onega ne mogli izraziti. Tudi učeni in merodajni jezikoslovci vse drugači sodijo o našem jeziku, ktere ga glede njegove lepote, krepkote gibčnosti in raznoterosti oblik v prvi vrsti na stran stavljajo jeziku grškemu, naj bolj izobraženemu jeziku starih časov. Da bi se samo ponovile že enkrat sklenjene resolucije, ne gre, ker vlada vendar le stori, kar hoče. Treba je toraj natančnih in odločnih sklepov, zato priporočam nasvete stavljené od g. poročevalca, o katerih si pa pridržiš obširneje govoriti, ko se bodo obravnavali, ker je danes razvidno, da bode sprejet predlog, ki ga je stavil grof Dziedusicky.

Za Klunom govoril je poljski poslanec Čerka v s k y. Prav dobro je zavračal Beera in mu iz šolske postave dokazoval, da ima državni zbor pač pravico govoriti in sklepati o tem, kakšne šole naj se ustanovljajo. Spominjal je dalje na to, da nekdanji nemščina ni bila naučni jezik na višjih šolah, ampak latinščina; pozneje se le se je nemški učni jezik vpeljal, in vse pripoznava, da se je še le odtlej začelo pravo živahno gibanje in nenehnav razvoj v raznih učenostih. O učnih pripomočkih je rekel, da zlasti glede klasičnih jezikov ni takega pomanjkanja, kakor nasprotniki trdijo, in da je strašanska muka za otroke, ako se latinščine in grščine prve leta učé na podlagi slovenskega, v drugem ali tretjem letu pa na podlagi nemškega jezika.

Dumba se je nekoliko ponorčeval iz poročevalca, češ, da mora natančno poznati dežele slovenske, da je gotovo sam tam bil, ker tako nadrobne nasvete stavlja, da pa on in njegovi tovariši teh razmer tako dobro ne poznajo in morajo toliko čase počakati, da te predloge natisnjene v roke dobé.

Tudi Haase se je hotel ponorčevati iz naših šolskih knjig, češ, da ne morejo biti dosti vredne, ako se tako hitro sestavljajo, in da srednje šole pač ne morejo biti tolikanj potrebne, ker bi jih sicer dežela in občine omislile na svoje stroške.

G. poročevalec profesor Kvičala je prav temeljito zavračal vse te ugovore in povdarjal, kako pravične in potrebne so zahteve naroda slovenskega. Tudi je rekel, da hoče gledé učnih pripomočkov dati natančno pojasnilo na

vsako vprašanje, da sicer ni sam bil v deželah slovenskih, da pa kot profesor tako pozna osnovo našega solstva in da si je zastran šol na Slovenskem poskrbel tako obširnih in zanesljivih pojasnil, da pač zamore o njih govoriti in staviti svoje nasvete. Želji, da naj se natisnejo njegovi predlogi in izročé udom šolskega odseka hoče rad vatreči, ako odsek to sklène.

Večina je na to sprejela predlog grofa Dziedusickega in g. poročevalec je obljubil, da hoče nemudoma preskrbeti tisk svojega poročila. To se bode zgodilo že v prihodnjem tednu; šolski odsek pa se bode brž zopet sošel, ko bode imel v rokah dotične nasvete, ktere pa hoče g. poročevalec v porazumljenji z odsekovo večino še nekoliko premeniti, da levičarji ne bodo imeli več prilike nasprotovati in napadati njegove predloge.

Liberalna stranka in volilne preuredbe.

Jako kratkočasno je videti, kake kozelce prebrača nemška liberalna stranka zdaj, ko so naši sklenili, da hočejo volilno pravico razširiti med revnejše ljudstvo, da bodo tudi taki volili, ki samo 5 gl. davka plačujejo. Toraj tista stranka, katero so vedno razupivali kot nazadojaško, fevdalno, ustavi in svobodi sovražno, ta stranka jih je prehitela v svobodoljubji ip hoče ljudstvu dati več pravic, nego patentirani liberalci. To jih silno peče, bojé se, da bodo zgubili še zadnji ostanek zaupanja pri ljudstvu, zato se delajo zdaj jako liberalne in tirjajo še več, nego jim sedajni državni zbor dati zamore.

Da je to očitna hinavščina, sprevidel bo vsak, če premisli, da so 20 let vladali, pa nikoli niso hoteli nič slišati o kakem razširjenji volilne pravice, ker so se več bali za svoje mandate ko za svobodo in pravičnost. Zdaj na enkrat jim pride na misel, da je naš volilni red krivičen, da imajo veliki posestniki preveč poslancev, dunajsko mesto pa premalo. Kdo pa je ta volilni red delal, če ne vi sami? Pa oni vidijo samo tiste krivice, kjer so oni na škodi, tistih pa ne, kjer je naša stranka na škodi. Da ima Dunaj premalo poslancev, to vidijo in zahtevajo popravka, da jih ima pa tudi Praga premalo, tega nočejo videti, da so trgovci in sploh meščani dvakrat zastopani, namreč v mestih potem pa še po trgovinskih zbornicah, tega pa ne vidijo, da so kmetje komaj na pol zastopani, ker jih mora biti zmirom dvakrat toliko za enega poslanca, ko meščanov. Če imajo trgovinske zbornice posebne poslance, zakaj bi jih kmetijske družbe ne imele? Tudi tega ne vidijo, da imajo nekatere malo važne trgovinske zbornice, kakor v Ljubnem in v Hebu, svoje državne poslance, ljubljanska ga pa nima. To pa natanko izračunajo, koliko dolenja Avstrija davka plačuje in koliko bi morala vsled tega poslancev imeti. Pa zakaj plačuje dolenja Avstrija veliko davka? Zavoljo Dunaja, in od koga živi Dunaj, če ne od cele države?

Tam je na tisuče uradnikov in pokojnikov, ki davek plačujejo (in ga tudi lahko, ker imajo gotovo plačo), in mar sama dolenja Avstrija plačuje te uradnike, kakor ministre, dvorne svetovalce itd.? Dolenja Avstrija nima nobene pravice bahati se, koliko davka plačuje, ker Dunaj ni prav za prav glavno mesto dolenje Avstrije, ampak cele avstrijske države in tudi od cele države živi. Če bi se cesar v Prago preselil in tam ustanovil vse više urade, potem bi pa Češka za toliko tisočev in milijonov več davka plačevala, kolikor bi

imela več posrednih in neposrednih dohodkov, ki bi jih cela država vkup skladala. Resnica je, kar že leta in leta trdimo, [da je naš volilni red krivičen. Vrezan je, kakor nalašč po životu ustavoverne stranke, zato si je toliko let nenaravno večino ohranila v državnem zboru; pa če se boče to poslopje volilnega reda popraviti, morali bi se popraviti vsi deli, ne samo tam, kjer liberalci želijo.

Da bi se pa ves volilni red popravil, to za zdaj ni mogoče, ker naša stranka nima dvetretjinske večine v zbornici poslancev, na ustavoverce se pa nič zanašati ni, ker nočejo nobene sprave in našim nikjer ne odjenjajo, kjer bi bilo njim v škodo. Še menj pa je upati, da bi gosposka zbornica potrdila tako vsestransko premembo volilnega reda. Avtonomisti toraj dosežajo le to, kar je doseči mogoče; centralisti pa stavijo take predloge, ki jih ni mogoče v dejanje spraviti, toraj se mora reči, da hočejo celo preuredbo le zaprečiti, da bi vse pri starem ostalo, kakor njim najbolje ugaja.

Čuden je tudi njih predlog, naj bi na kmetih vsak volil, kdor le 2 gl. davka plačuje. Kako to? Jezili so se nad Hohewartom, ko je v mestih tiste k volitvi poklical, ki 10 gl. davka plačujejo, in še nedavno je „N. fr. Pr.“ pisala, naj bi se takim volilna pravica vzela; zdaj pa hočejo na kmetih volilno pravico tako razširjeno videti. Najbrž mislijo tiste uboge bajtarje in razni kmečki proletarijat, ki živi iz rok v usta, podkupovati, da bodo ž njimi prave kmete z večino vladali in potlačili. — Druzega namena temu predlogu ne moremo pripisovati.

Sicer pa bo večina tako vse te predloge levičarjev zavrgla in sprejela Zeithammerov predlog, ki bo gotovo vstregel tako Čehom, kakor vsej ostali avtonomistični stranki.

Politični pregled.

V Ljubljani 20. marca

AVSTRIJSKE DEŽELE.

V državnem zboru se pripravajo zavolj premenbe volilnega reda. Govorili so od naše strani Rieger, Clam, Pfügel in drugi, od nemške strani pa Wurmband, Suss, Menger, Heilsberg in več drugih. Suss se je napanjal, kar je mogel, da bi galerije naščuval proti večini, pa ta bart ni nič opravil, ker še Dunajčani niso tako neumai, da bi ne prevideli, da levica le zavira vsako razširjenje volilne pravice, kar gotovo ni v koristi revnejšega prebivalstva dunajskega, Levičarji so se ravno pri tem vprašanju pokazali v svoji pravi podobi, kajti kot „liberalna“ stranka se upirajo volilni pravici menj premožnega ljudstva! To si bo že zapomnilo, kaj je „liberalna“ stranka zanje storila.

„Politik“ piše, da je nam Slovincem ravnopravnost v šolah in uradnih zagotovljena, ker se bo večina državnega zbora za nas potegnila. Da ne bomo popolnoma na cedilu ostali, smemo že iz tega sklepati, ker še celo Nemci v šolskem odseku niso vseh naših terjatev zavrgli ampak le hoteli stvar odložiti za drug čas. Se ve da, naj bolj žalostno je to, da imamo tak šolski svet, v katerem sedé skor sami naši rasprotniki, kateri bi celo vladi nasprotovali, če bi se gosp. deželnega predsednika nekoliko ne bali.

Iz **Hercegovine** se poroča, da se upor zmirom še razširja. 14. t. m. so ustaši napadli karavlo Izvor in pregnali naše ženzidarje nje.

Zader. „Narodni list“ poroča, da mnogo

Krivošijanov, ki so bežali proti črnogorski meji, ni hotlo odložiti orožja, in so bili zato nazaj odvrnjeni; drugi pa, ki so oddali orožje, so bili v notranjo Črnogore odpeljani. Po zadnjih zmagah so se naše čete precej lotile utrjevati pridobljene postaje. Neprene oma se vojne in zidarske tvarine dovažajo v Krivošije, zdi se, da bodo mnogo novih trdnjav napravili in sicer tik meje črnogorske in hercegovinske. V Ledenici so postavili vojašnico v Rizani pa bolnišnico. Sploh je zdravstveni stan naših čet izvrsten. V bojih preteklih dni so imele naše čete samo dvoje mrtvih in ranjenih skupaj.

Po nekem dopisu iz Belgrada v Pol. Cor. se je novi kralj Milan telegrafično Nj. veličanstvu **Franca Jožefa** naj vljudnejše zahvalil, da so naš cesar prvi novo kraljestvu pripoznali, kar mu je nov in drag dokaz dobrovoljnosti Avstrije do Srbije. Novo kraljestvo se hoče tega vedno spominjati ter si skrbno prizadevati za stalni mir, red in omiko. V to hoče kralj Milan svojo veljavo obračati. — Dobro; naj bi se to le tudi res splošnovalo, priliko ne bode manjkalo.

Vnanje države.

Srbako kraljestvo ima takoj po rojstvu svoje **državne borbe**. Kakor znano, je zdajno ministerstvo Avstriji prijazno, kar pa je v očeh radikalnih prekucuhov neodpušljivi greh. Tedaj so si tudi radikalci vse prizadjali, da bi ministerstvo pokopali, kar se jim pa ni hotelo posrečiti. Najbolj so svoje moči napanjali o času propada „Unione generale“ v Parizu; pa denarni minister Mijatović je bival dalje časa v Parizu ter nek vse poravnal, da Srbija ne bo škode imela. Ker pa vlada ni hotla na tirjatev rudečkarjev vsih dotičnih obravnjav objaviti, kar nobeden pameten zahtevati ne more, je 51 radikalcev svojemu poslanstvu se odpovedalo. Podpredsednik Kujundsic je predlagal, da naj zaradi neopravičenega postopanja svoje poslanske pravice zgubijo in naj se nove volitve razpišejo. Na to je še šest liberalcev izstopilo; tedaj je bila skupščina nesklepčna in se je razšla, dokler bodo novi poslanci izvoljeni. — Glejte, vse kakor pri nas! Kako nesramno so rovali liberalni poslanci in časniki zaradi „Länderbank“, je znano. Poslanstva zapustiti, se vé, se jim je pa škoda zdela ter niso imeli poguma. Dobro vemo, zakaj se strahopetneži tega niso upali.

Izvirni dopisi.

Z Dunaja, 18. marca. (Prihod deputacije za dolensko, kamniško in loško železnico. — Iz državnega zbora.) Včeraj je prišla sim deputacija iz Kranjskega, da je vladi izročila svoje prošnje zastran železnice dolenske in kamniške. Vodil jo je predsednik kupčijske in obrtnijske zbornice, g. Kušar, kteremu so se pridružili še ti-le gospodje: Franc Souvan mlajši, Perdani in Petričič iz Ljubljane, Pršnikar in Kecelj iz Kamnika, Stare Mihel in Majdič pa Ladstetter iz Mengša oziroma Domžal in inženir baron Lazarini. O poludne so se sošli v zbornici poslancev, ter so se poklonili ministru Taaffeju. Pridružili so se jim bili vsi državni poslanci kranjski, tudi barona Žvegelj in Taufferer, in dr. Poklukar je ministru predstavil posamezne gospode. Taaffe je na njih prošnjo odgovoril, da obljubiti neče zdaj nič, ker je njegovaa navada vse spolniti, kar obljubi, da bode pa reč vsestransko pretresil in storil, kar bo v njegovi moči. Zastran kamniške železnice je rekel, da vlada ne bode odrekla podpore, ako se ji bode dokazalo, da bode železnica zares tudi nji na dobiček. Železnico dolensko pa je zlasti prav toplo ministru priporočal baron Žvegelj iz kupčijskih ozirrov. In ker on v tej zadevi velja za strokovnjaka, je dobro, da se tudi on tolikanj zanima za dolensko železnico. Tudi grof Hohewart je sprejel deputacijo in obljubil, da hoče njene želje in prošnje podpirati iz vseh svojih moči, ker vé, da se mora za Kranjsko, zlasti za Dolensko kaj zgoditi, ki je skoraj ločena od splošnjega prometa.

Iz zbornice podala se je deputacija k kupčijskemu ministru, kamor sta jo spremljala poslanca Poklukar in Margheri. Tudi baron Pino jo je jako prijazno sprejel in glede kamniške železnice obljubil nekoliko podpore. Veliko težavneje bo po njegovem mnenji zaradi dolenske železnice. Treba bode skrbeti, da se dobi tudi od ogerske vlade dovoljenje za zvezo te železnice z železnicami hrvatskimi. Takega dovoljenja pa bi zdaj skoraj ne bilo mogoče dobiti. Ne bode toraj kazalo drugače, kakor da se železnica za zdaj izdela le do Novega mesta in da bode pozneje že prišla prilika potegniti jo do Karlovca. Opozorili so ga naši poslanci na to, da se bode od ogerske vlade to dovoljenje morda vendar le dobilo kot nekako povračilo za Šumberski okraj, ki naj se po nasvetu narodne manjšine državnega zbora prepusti deželi hrvatski, oziroma državi ogerski. G. minister je obljubil, da si hoče to reč zapomniti in se pri dotičnih obravnjavah nanjo ozirati. Gledé železnice med Loko in Trstom, za katero je tudi deputacija prosila ministra, odgovoril je Pino, da se bode kmalo državnemu zboru predložil načrt, naj se izdela železnica iz Trsta čez Istro do Divače. To kaže, da vlada namerava izdelati med Trstom in Ljubljano novo železnico, pa ne naenkrat, ampak le polagoma.

Danes se je deputacija predstavila tudi še vojnemu ministru, da mu priporoči dolensko železnico, ki je tudi v vojaškem oziru velike važnosti, in brž ko ne bode tudi še govorila z drugimi veljavnimi in merodajnimi močmi. Danes popoldne napravijo naši poslanci z deputacijo skupni obed pri Sacherju, potem pa se naši rojaki zopet povrnejo v svojo deželo.

Državni zbor je včeraj pričel obravnavo o premembi volilnega reda. Vpisalo se je zoper postavo 22 govornikov, za njo pa 8, med njimi Clam, Rieger, Lienbacher in Hohewart. Dozdaj je govorilo od vsake strani še le 5 govornikov. Vendar pa bode v pondeljek splošnja obravnava dovršena. Morda se bode že danes sklenila in bosta v pondeljek govorila samo generalna govornika. Za desnico bode najbrže izvoljen grof Hohewart, ki se je vpisal še le danes. Nekteri listi sodijo, da se bodo levičarji kujali, ako bode večina sprejela premembo volilnega reda. Ne bode pač nihče žaloval za njimi.

Zajveljavo slovenskega jezika in za vstavnovitev višje deželne sodnije v Ljubljani izročil je g. Klun državnemu zboru prošnje naslednjih občin na Kranjskem: Ribnica, Doljenjavo, Jurjovica, Sušje, Dane, Poljane, Vrhnika in Horjul.

Z Dunaja, 18. marca. (Depretis pa Taaffe. Mestne volitve.) Včeraj sem vam telegrafiral, da se je tržaški poslanec Depretis poslanstvu odpovedal. Dolgo časa je omahoval, zdaj je vendar le menda zgubil upanje, da bi levičarji spodrinili sedanjo vlado in zopet njemu odprli pot do krmila. Silno čudno je

bilo, da je Depretis samo takrat prihajal v državni zbor, ko je bilo treba v kaki imenitni in važni zadevi glasovati zoper vlado, in dostokrat se je ministerstvu očitalo, da mu ne pokaže zob, in mirno gleda to nasprotovanje. Zdaj se je Depretis umaknil iz državnega zbora, in z njim je tudi levičarjem nada splavala po vodi, da bi zopet tako hitro prišli na krmilo.

To tudi pojasnuje neka brošura o ministerstvu Taaffe vem, ki je te dni prišla na svitlo, in med drugim tudi zagotavlja, da vlada hoče spolniti želje Čehov in Slovencev, ker spozna da je to državi avstrijski na korist.

Te dni se vršé tukaj mestne volitve. Ali ni posebno znamenje časa, da je pri tej priliki zmagal prvokrat na Dunaji tudi en kandidat katoliške stranke? Pa liberalci že tako neumno in strastno delajo, da so se začela pametnim in previdnim ljudem oči odpirati.

Novomesto, 19. marca. Ker se vse slovenske novine zelo zanimivajo za ravnopravnost slovenščine pri vradih in v šolah, ki ima skoraj kmalo priti v zbornico poslancev, naj mi bode dovoljeno o tej priliki tukaj nekoliko svojih misli razkriti, posebno ker se naš vrli „Slovenec“ krepko poteguje za ovo neobhodno potrebo.

Res veselje je brati poročila, kako da na Goriškem, kakor tudi pri nas nekatere občine energično postopajo z §. 19. Kako odločno odbijajo nemške vloge, ter se poslužujejo pri vradu svojega krasnega jezika. Se vé, da enako odločno odbijajo vradnje slovenske dopise. Mar li po pravici? Nič ne odgovarjam na to družega razun: Sodite sami, sej imate dovoljno starost. Skoraj pa moramo svetovati, da zbršete nesrečni §. 19. Res ne vemo, zakaj je bil tako neomejene proglašen, ki se zdaj tako svojevotjno zametuje, ter mu nasproti ravna. Taki nagajivi nemškutarji menijo menda, da je ljudstvo zaradi njih na svetu, tega pa ne pomislijo, da imajo vradnje zavolj ljudstva biti. Žalostno; naj bi bilo vendar že enkrat konec te nenaravne borbe!

Dopis z Dunaja poroča v št. 28 „Slov.“, da bode prof. Kvičala stavil sledeče nasvete v šolskem odseku: V Ljubljani naj se poleg sedajne nemške gimnazije osnuje čisto slovenska, tedaj paralelka, v Kranju in Novomestu pa imate biti gimnaziji čisto slovenski. Temu pa ugovarja telegram v „Slov. Nar.“; kajti ta poroča, da naj bi bila v Ljubljani čisto slovenska gimnazija; v Kranju in Novomestu pa paralelke. Enako poroča naš „Slov.“ v št. 29. Kaj je tedaj vendar resnica? Menim, da je Dunajski dopisnik pravo pogodil. Kako ne-spametno bi bilo v Kranju ali Novomestu paralelke napravljati; čemu neki? Tukajšna gimnazija ima že tako tesne šolske sobe; ako bi se še predelile, dobili bi kote, kjer bi se komaj pošteno obrniti zamogli. Vsi prostori so porabljeni, le jednega kotiča ni praznega, še pod streho je polno. Ako tedaj hočejo paralelko imeti, morajo vsaj 8 prostornih novih sob zidati. Kako veliki bili bi stroški si lahko mislimo in to — brez hasni. Mislim, da vendar nikoli ne bode toliko nemcev privrelo, da bi bile sobe pretesne. Na gimnaziji je letos baje osem nemcev, izmed teh so le trije nesposobni slovenščine, drugi jo dobro umejo; tedaj čemu tisoče proč metati? Resnično, država jih zna za kaj boljšega porabiti, priliki ji ne manjka. Enaka je v Kranju, ali pa naj berž za nemce še neugodniši. V Ljubljani bi bila paralelka še precej pristojna, pa ne taka kakor

zdaj, ki se od a loči le po črki b, ali e, po sistemi pa čisto nič, k večemu za eno ali drugo slovensko knjigo.

Žalostno je tudi le omenit (dasi resnično), da zdaj, ko se napenjajo vse sile, da bi skoraj solnce §. 19 zasvetilo v vrade in šolo, se marsikteri narodni učitelji stare naprave tako trdoglavo, da ne rečem termasto držijo. So profesori, ki so povse pravi narodnjaki, ki se v vsakem oziru smejo v vzgled staviti, ter se zunaj šole prav slovensko vedejo, a v šoli na stolici se vestno držijo starega kopita. Dà, zgodi se, da se marsikteremu raje dvojka ali trojka dá, kakor da bi se mu vprašanje pojasnilo slovenski. Mladini tuj jezik zapovedovati ter od nje napredek pričakovati, je res smešno. Ko bi se taka krivica zgodila le en mesec nemcem, zagnali bi krič, da bi se svet tresel.

Nam se pa še vse to in še več hladnokrvno godi! Res brez števila srednje dobro obdarovanih mladenčev se ponebreči ter postanejo nevarni državi in domačiji, jko bi bili po pametno vredjenih šolah znabiti naj zvestejši državni in drugi služabniki, podpora Cerkvi in državi, domačiji v slavo in čast. Čudno, da se vse to ne pomisli!

Toliko požarov menda že ni bilo, kakor letos. Vsako noč se vidi odsvit na nebu tu ali tam na Gorjancih. Ali tacega velikanskega ognja znabiti še nihče ni videl, kakoršen je bil nastal 14. t. m. na Gorjancih blizo Šentjerneja. Še danes gori z velikim plamenom neprenehoma. Velikanski dim oblači celo obnebeje. Kolika škoda posestnikom!

Toliko za danes; če drago, še drugikat kaj. *)

Telegram „Slovenca.“

Z Dunaja 20. marca.

Hohenwart je izvrstno govoril in ojstro obsojal vedenje levičarjev zlasti Herbsta, ki se je jeze tresil in prav slabo izgovarjal. Volilna postava je bila po splošnji obravnavi sprejeta s 178 glasovi proti 118. Klub levičarjev je zavezal svoje ude nasproti glasovati. Walterskirchen je zato odložil poslanstvo.

Domače novice.

V Ljubljani, 21. marca.

Abrahamov dar

prečastitemu gospodu profesorju

J. Marnu.

Izoral kmetič brazd je brez števila, Obdelal že je marsiktero njivo; Naprej pa se ozira še skrbljivo, Kedaj zvršena setev bo obila.

„O mož! preveč se setev prikupila Vam je“ — mu pravi nekdo nagajivo, „Sejati menj, pa žeti več, hasnjivo Bi bilo; kaj je delo brez plačila?“

„Ko bi poznal me, bi drugač govoril Za sé le malo, blag za druge dela, Pa upa: sad bo v večnosti dozoril.“

Sejala Vaša roka je, ne žela; — Bo Abraham kaj družega otvoril?

Nič: žetev tam, tã glava osivela!

K.

(Redni občni zbor društva „Narodni dom“) bode belo nedeljo dne 16. aprila. Upravni odbor misli nasvetovati nekatere premembe pravil, katerih najvažnejša bode pač ta, da se upelje nova vrsta udov, ki bodo na leto plačevali po 10 gld., ter imeli iste pravice ko deležniki.

*) Vselej drago; prosimo. Da smo dopis malo okrajšali, ne bote zamerili, smo ga morali. Pri tej priliki prosimo tudi vse rodoljube, naj nam take domače primerljeje vendar marljivo in naglo dopisujejo, ker le potem postane list zanimiv.

(Za „Narodni dom“) sklenil je mestni zastop ljubljanski po predlogu gospodu dr. Valentina Zarnika jednoglasno, darovati iz preostanka mestnega posojila primerno jednak znesek, ko za deželni muzej „Rudolfinum.“ V istej seji določil je dar za deželni muzej v znesku 5000 gld. Ker se bota pa deželni muzej in „Narodni dom“ zidala z jednacim kapitalom 200000 gld., obvezan je sedaj mestni zastop darovati za „Narodni dom“ 5000 gld. — Sploh pa nabirajoje prostovoljnih darov za to veliko narodno podjetje jako uspešno napreduje ter se ga udeležujejo vsi stanovi našega naroda. Tudi mi častitim svojim čitateljem ne moremo dosti priporočati, da z vsemi svojimi močmi pospešujejo namen dotičnega odbora. „Viribus unitis“ bodi naše geslo!

(Nesreča.) Vinski trgovec Jur Badovinac iz Žumberka se je vozil iz Vrhnike v Ljubljano. Med potjo so se konji splašili, mož je skočil iz voza, si zlomil nogo in je za tem že umrl. To je bratranec od tistega trgovca, ki se je lani zgubil, da še danes ni sledu za njim. Njegov brat je dvorni svetovalec v Zagrebu. Rodovina Badovincev je premožna, pa pa kakor videti nesrečna.

Razne reči.

— Se mar li dá življenje podaljšati? Nek dr. Dock pravi, da ne; skrbeti pa je človeku treba, da ga ne bo prikrajšal. Mož ne mara ima prav. On pravi: Človeško telo je neznansko pripravno vstvarjeno. Kostenjak, kite in čutnice zamorejo mnogo strpeti, če le vse prav obračamo. Kri je tako rekoč življenje telesa in mnogo je na tem ležeče, da človek zmerno živi. Da ostane kri dobra in zdrava, človek želodca ne sme preobložiti, ker ravno po nezmernosti pride veliko nezdravega v kri ter se po nji razlije po vsem telesu.

Dalje je veliko ležeče na snažnosti. Je človek snažen, lahko izpuhti skozi kožo, kar je nezdravega in nepotrebnege. Je pa človek nesnažen se izcimi naj pred mnogo kožnih bolezen in potem sledijo druge. Kakor je življenje dandanašnji, traja človeško življenje v primeri 33—34 let. Zmožnost pa bi bila pri zmernemu, rednemu življenji 100 do 120 let živeti.

Če tudi dr. Dock v tem zadnjem stavku znabiti nekoliko previsoko sega, se vendar ne dá tajiti, da mož ima marsikaj prav. Gotovo bi marsikdo še enkrat, tudi dvakrat tako dolgo živel, kakor živi, naj bi redno in zmerno živel ker tako bi, če tudi ne svojega življenja čez prirojeno zmožnost podaljšal, saj svojega življenja sam ne prikrajšal. In odgovor za to! Vsakemu ga da katekizem, naj ga le resno premisli.

— V Gradcu 20. sušca. Včeraj je bila v bližnjim samostanu R. redka slovesnost. Gosp. Hasert, 75 letni starček, je obhajal prvo sv. daritev — novo mašo. Prečastiti novomašnik je Gradčanom jako znana oseba. Bil je nekaj luteranski pastor, pa resnicoljuben mož je resnico tudi našel ter prestopil nazaj v katoliško cerkev. Eden njegovih sinov je tudi mašnik, drugi menda profesor. Ko mu je žena umrla, je edino željo imel, da bi mašnik postal. Že v visoki starosti se je začel bogoslovja učiti, se ga izučil ter včeraj dosegel, po čimur je toliko srčno hrepenil. Ad multos annos!